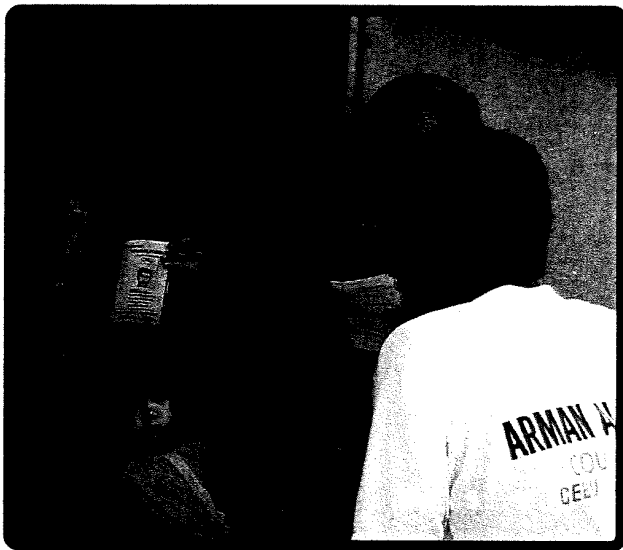

Kan medelklassen bära upp NYFÖDD DEMOKRATI?

I Cebu City bedrev fackliga aktivister valkampanj i stadens fattigkvarter. Foto Olle Törnqvist

Vilka krafter i samhället ska bära upp den nyvunna demokratin i länderna i Sydostasien? Det är den starkt framväxande medelklassen som protesterar mot den auktoritära staten. Men klarar den själv av att upprätthålla den nyvunna demokratin? Statsvetaren Olle Törnqvist diskuterar dessa frågor utifrån exemplet Filippinerna.

Filippinerna fick den nya medelklassens demokratirevolter sitt stora genombrott redan i februari 1986. Fredliga massdemonstrationer och protester mot gigantiskt valfusk lamslog militären och bringade diktatorn Marcos på fall. Den dittills allt starkare revolutionära vänstern och dess gerilla förloade snabbt initiativet. Corazon Aquino blev ny president. Ekonomiskt och politisk frihet sattes i högsätet. Filippinerna blev ett populärt biståndsland och förordades även i Sverige. Så nu, sex år senare, kan man alltså med viss rätt fråga sig hur mycket demokrati som slagit rot. Hur går det för den medelklass-demokratisering som många fortfarande hoppas så mycket på?

Så sent som den 11 maj, bara några dagar

innan de blodiga protesterna i Thailand, genomfördes både nationella och lokala val i Filippinerna – vilka resulterade i det första någorlunda demokratiska maktskiftet på flera decennier. Till yttermera visso gick det ovanligt fredligt till, åtminstone med filippinska mått mätt. (Från mitten av januari, då valrörelsen startade, till mitten av maj hade "bara" omkring 90 personer dödats, ungefär lika många skadats och fem kidnappats.) Och kuppglada militärer höll sig på mattan.

Å andra sidan var kandidaternas finansiella resurser precis lika avgörande som vanligt. Och valfuskades gjordes det också. Många bedömare anser till och med, att Filippinerna efter 1986 bara har återvänt till den skenbara demokratin under det halvfeodala bossvälde som föregick Marcos och undantagstillståndet.

Riktigt så illa är det emellertid inte längre. Vid en närmare granskning tyder valkampanjen och resultaten snarare på att de gamla mönstren håller på att lösas upp – men utan att detta ännu gett upphov till nya och fasta politiska former.

De gamla jordägarfamiljernas inflytande minskade redan då Marcos byggde upp sin centralmakt. Samtidigt expanderade kapitalismen. Och många har flyttat till städerna och dess industri, handel, service och administration. Kontakter och beskydd är fortfarande viktigt, men yrkesskicklighet och utbildning spelar allt större roll. Familjeband och traditionella auktoriteter inklusive kyrkan minskar i betydelse. Numera predikas "sanningen" lika ofta av journalister, film- och TV-stjärnor. Och allt detta gäller förstås främst de yngre, vilket inte vill säga lite. Vid årets val var ungefär två tredjedelar av de knappt 30 miljonerna potentiella väljare under 45 år och mer än hälften under 30.

Därmed är den gamla anti-feodala vänstern överspelad. (Nu kan den inte ens rida på nationalismen eftersom USA börjat utrymma sina baser.) Men även de traditionella politikerna är i otakt med tiden. Den favorittyngde presidentkandidaten Ramon Mitra gjorde till och med fiasko, trots ärkebiskopens välsignelse, det mest omfattande nätverket bland landets bossar och den kraftfullaste valmaskinen.

Manila på valdagen 11 maj i år. Valets segrare blev generalen Fidel Ramos, Corazon Aquinos starke man. Foto Olle Törnquist

Vände då istället? Blev sakfrågor avgörande? Satsade folk på hederliga politiker som företrädde deras idéer och intressen? Ingalunda! I presidentvalet segrade istället en general, Fidel Ramos, som var chef för Marcos polisstyrkor, tills han övergav det sjunkande skeppet, hoppade över till Corazon Aquinos istället och nu marknadsfördes som hennes "starke man". Därefter kom Miriam Defensor-Santiago – en korsning mellan Bert Karlsson och Maggie Thatcher som bars fram av massmedia med ett närmast infantilt budskap om att allt ont beror på korruptionen och att den kan bekämpas genom att politiker spärras in med inlöften nästan lika många Eduardo Cojuangco, den stenrike affärsman som stod närmast Marcos. Men nu vann alltså

Ramos. Och en gammal filmstjärna blev vicepresident. Ja, även senaten (som väljs nationellt) gräddades med kändisar, flest röster fick en komiker.

Går man sedan vidare till valen av kongressmän guvernörer och borgmästare, så visar det sig, att på den nivån spelade valmaskiner och beskyddarskap fortfarande stor roll. Här var också röstköp och valfusk mest utbredd. De lokala valen var extra viktiga i år. En stor del av den centrala statsmakt som inte privatiserats håller nämligen på att decentraliseras. Många bossar prioriterade sina egna revir, medan valet av senatorer och president kom i andra hand.

Kombinationen av feodalliknande herar och avideologiserad och personcentrerad amerikansk nybyggardemokrati blev närmast parodisk. Och den omedelbara ef-

fekten av bristen på klar representation av skilda intressen och idéer om hur samhället bör förändras, blir nu att de allmänna resurserna splittras upp och att politikerna inte kan bilda kraftfulla block och en stabil politisk och ekonomisk ledning.

Och då ökar förstås kraven på en "effektiv auktoritär regim" istället.

Huvudproblemet är alltså, att den av medelklassen initierade demokratiseringen fortfarande saknar förankring i folkligt baserade organisationer, som står för olika idéer och intressen och håller koll på sina politiska företrädare. Att detta är omistligt visar ju inte minst historien om hur demokratiseringen gick till i vår egen del av världen och kunde kombineras med stadig ekonomisk utveckling.

Den f.d. gerillaledaren Dante som Sida Rapport berättade om i 1/92, leder nu återuppbyggnaden efter vulkanutbrottet i Pinatubo i Tarlacprovinsen, där han hjälpt småbönder bilda kooperativ. Foto Olle Törnquist

Men hur ska då den nyfödda demokratin i Filippinerna kunna få en sådan grund att stå på? Uppenbarligen klarar i varje fall inte medelklassen av att bygga den ensam. Och det är väl inte så konstigt. Om vi återvänder till Västeuropa, så var det ju snarast arbetare och i viss mån bönder som samlades i de nya breda folkrörelserna. Och detta skedde dessutom efter så genomgripande samhällsförändringar, inklusive industrialisering, att man kan undra om tiden alls är mogen för demokrati i länder som Filippinerna.

Men om man inte vill ge upp redan från början, så får man istället gå på spaning efter delvis andra processer och krafter som kanske kan förankra demokratin. De förr så starka revolutionärerna måste väl till exempel ha haft brett folkligt stöd. Vad gör de människor nu? Och vad har hänt med alla de aktionsgrupper och frivilliga utvecklingsorganisationer som var så viktiga då Marcos bringades på fall och Aquino tog över? Bland dem fanns kanske till och med början på en allians mellan ny medelklass och många av de svaga i samhället? Visar inte valet på Filippinerna på några positiva tendenser?

Jodå, om man tittar bakom dagens huvudaktörer och de faktorer som ännu så länge spelar störst roll, så går det att identifiera nya processer som på sikt kan bli viktiga och som berättar om både möjligheter och svårigheter med att förankra demokratin.

Vänstern domineras visserligen fortfarande av traditionella revolutionärer för vilka val och demokratisering inte är meningsfulla. Men nu anfräts de av hårt motstånd, minskad relevans och inre konflikter

om hur de ska gå vidare. Så om en fredsuppgörelse med regeringen kan förhandlas fram öppnas nya vägar.

Dessutom har problemen redan bidragit till mer demokratiska samarbetsformer mellan olika grupper. Och för första gången på decennier tog åtminstone "mjukvännstern" allmänna val på allvar nu i maj. Socialister och en del nytänkare bland socialdemokrater och f.d. traditionella revolutionärer började till och med bygga upp en gemensam valorganisation, med bas i främst aktionsgrupper och intresseorganisationer. De ville få erfarenhet, nå ut till fler människor och sedan avancera i kommande val. Till yttermera visso samverkade de i realismens tecken med den liberala alliansen, som var den enda med viss ideologisk profil och någorlunda progressiva förslag och kandidater.

Men liberalernas radikalering ledde till bristande finansiellt stöd. Deras valmaskin föll samman. Den fattiga och oerfarna vänstern fick dra ett tungt lass, startade kampanjen för sent och har ju tidigare nästan alltid talat om bojkott eller sagt att det inte spelar någon större roll vem man röstar på. Så motståndarna fick röster t o m från många människor som annars bekämpar dem, t ex fackligt eller inom någon aktionsgrupp. Och därtill kom röstköp och direkt valfusk.

Det nedslående valresultatet betyder emellertid knappast att den nya vänstern avbryter satsningen på demokrati. Chanserna är större i kommande lokala val. Men deras kapacitet att driva aktioner och utvecklingsarbete måste kunna transformeras till röster och inflytande på den parlamentariska

nivån. Och årets val visade tydligt, att det inte räcker med tillfälliga kampanjsorganisationer. Då vinner bossarna och kandidaterna medan t ex enskilda organisationer får nöja sig med att bedriva lobbying. Så haken är, hur övergripande politiska frågor kan förenas med daglig intressekamp och utvecklingsarbete, så att kraftfulla folkrörelser kan växa fram till demokratins fromma?

Precis som i nyligen självständiga u-länder har det visat sig, att det sällan går att bygga vidare på gerilla och massrörelser, vilka i huvudsak bekämpat regimen och herrarna. Men även gamla aktivister, i bl a provinsen Bataan nordost om Manila, satsar numera istället främst på att hjälpa folk med att bilda nya organisationer – för att t ex byinnevånare själva ska kunna börja angripa en rad problem, inklusive den katastrofala miljöförstörelsen.

Så nu är problemet snarast, att många enskilda organisationer i valet påminde dels om kyrkan, som sällan vill stöta sig genom öppet politiskt arbete, och dels om liberala bildningsorganisationer utan folklig bas. Och de som verkligen satsat på folks egen aktivitet var oftast geografiskt utspridda och hade gått så på djupet att de sällan gett ringar på vattnet.

Lyckligtvis får emellertid de här svårigheterna många aktivister att förorda regional koncentration och samverkan, liksom mer stöd till genuint folkliga rörelser. Och eftersom den nya lagen om decentraliserat styre föreskriver, att enskilda organisationer ska få delta i lokalt utvecklingsarbete, så tycks fixeringen vid att hjälpa folk att tackla sina egna problem, kompletteras med ökat intresse för vilken politik som bedrivs i provinser och kommuner.

I en del genuina fackföreningar händer det också spännande saker. Visst måste de ännu så länge fåtaliga aktivisterna koncentrera sig på löne- och anställningsförhållanden, varvid det ibland kan vara viktigare med en stark kapitalist än demokratisering. Men många måste också hantera företagsnedläggningar och t ex ta över och driva gamla plantager som egna kooperativ. Ännu fler behöver göra något konstruktivt då deras bostäder i slummen hotas av demolering. Och då måste de kunna påverka politikerna snarare än företagarna, vilket kräver samverkan med en massa andra människor. Redan i år prioriterade t ex radikala fackliga aktivister i det expansiva Cebu City i söder brett valarbete i stadens fattigkvarter.

Så medan den nya medelklassen bara kunnat initiera demokratin, så tycks det faktiskt finnas vissa processer som gör, att liberal och socialistisk vänster på sikt kanske kan skapa både ett nytt utvecklingsalternativ och sådana folkligt baserade organisationer som behövs för att en meningsfull demokrati ska få fotfäste och kunna kombineras med stadig ekonomisk utveckling.

OLLE TÖRNQUIST

docent i statskunskap vid Uppsala Universitet